

Rundballehekker til sau

Bruk av førhekker og rundballeer enkelt og arbeidsbesparende og det markedsføres mange ulike typer førhekker for sau i Norge.

I en spørreundersøkelse som inkluderte 2.260 norske sauebesetninger (Holmøy et al., 2012) oppga nesten 90% av saueholderne at de føret sauene med grovfôr mer enn én gang daglig, noe som høyst sannsynlig betyr at de benytter førbrett. Bruk av førhekker kunne imidlertid gjort hverdagen med grovfôrtildelingen enklere.

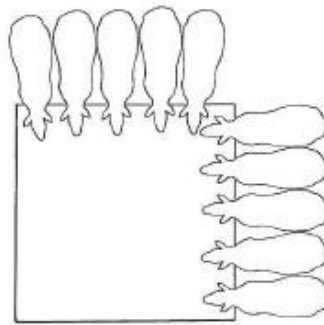
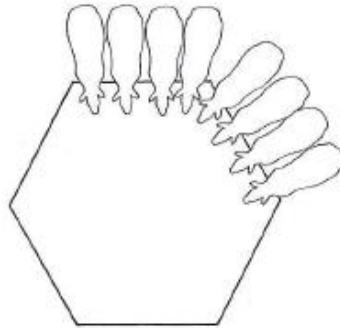
Bruk av rundballehekker

Rundballehekker vil være aktuelt for større besetninger, med store dyregrupper, der det er mulighet for innkjøring med traktor. Besetninger der drektige søyer har tilgang på luftearcal vil også kunne benytte seg av denne utføringsmetoden. Rundballehekk vil også være aktuelt ved tilleggsføring på beite.

Typer av rundballehekker og antall eteplasser

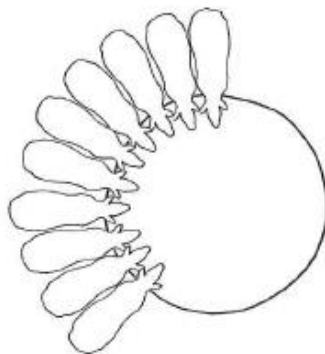
Tabellen viser en sammenstilling av data fra 12 forskjellige rundballehekker som tilbys på det norske markedet. Disse varierer mye i utforming, hvorav noen er runde, mens andre er kvadratiske med ulik design eller utformet som en sekskant. Eteplassene er utformet med diagonale eller vertikale spiler, eller som en horisontal, langsående åpning. På de fleste rundballehekkene kan det installeres tak, noe som beskytter føret mot regn/snø og dessuten hindrer lam i å stå på rundballen. Den ene kvadratiske førhekken er konstruert med en slags «tallerken» under, i den hensikt å redusere førsøl. Erfaring antyder også at denne «tallerkenen» vil hindre sau i å spise fra undersiden, noe som kan være farlig dersom rundballen kollapser/bikker over.

Det er varierende størrelse på rundballehekkene, hvorav de runde er 500-550 cm i omkrets, mens de kvadratiske og de med varierende fasong er noe større med en omkrets på 650-750 cm.

Som det fremgår av tabellen har forhandler oppgitt anbefalt antall søyer for de ulike rundballehekkene. Antall søyer som kan spise samtidig vil fra runde førhekker være bestemt ved søyenes skulderbredde, mens for kvadratiske førhekker vil det være vombredden som bestemmer antallet.

For å kunne beregne antall dyr som kan spise samtidig, har vi gått ut fra en skulderbredde på 24,7 cm og en

vombredde på 31,1 cm. Dette er gjennomsnitt fra en måling av søyer under paring av rasen norsk kvit sau, klippet 12 uker tidligere. Lamtunge søyer, dyr med horn eller tykk ull, vil naturligvis kreve større plass rundt førhekken. Ved hjelp av målte kroppsbredder har vi beregnet antall dyr pr. eteplass for de forskjellige rundballehekkene.

Kostnader

Prisnivået på de ulike rundballehekkene er store og varierer helt fra 2.250 kroner til i underkant av 8.000 kroner. Dette varierer selvsagt med utforming, brukervennlighet, holdbarhet og forhandler. De forskjellige designene har ulike fordeler og ulemper når de sammenlignes med hverandre, og det vil derfor være viktig å se en helhet. For å vurdere kostnaden av rundballehekkene i sammenheng med antall dyr som kan spise samtidig, regnet vi ut kostnad pr. eteplass hvor kostnaden inkl. mva. ble delt på utregnet antall sau. Her fant vi store variasjoner, hvor de billigste kostet rett over 100 kroner pr. eteplass, mens den dyreste var 345 kroner pr. eteplass.

Andre forhold

Noen av rundballehekkene er fleksible i utformingen, slik at sauene kan skyve seksjoner av førhekken nærmere rundballen ettersom den blir mindre. Arbeidskostnader, håndtering, skader på dyr, førsøl og holdbarhet er andre faktorer som bør tas hensyn til ved valg av rundballehekk. Dersom rundballehekkene skal brukes til søyer med lam, er det viktig at utformingen hindrer lammene i å komme inn til føret og forurense dette.

Førsøl

En viktig egenskap ved rundballehekker er mengden førsøl. Ofte kan man observere at det ligger mye fôr på bakken rundt førhekken. Tidligere studier utført på sau, hest og storfe har vist at førsølet kan være opp til 33% av utlagt mengde fôr i enkelte førhekker og opp til 57% der det ikke ble benyttet førhekk. Dette gir selvfølgelig en svært

	Navn Forhandler	Diameter (D=cm) Omkrets (O=cm)	Kostnad inkl. mva (kr)	Antall sau anbefalt av forhandler	Beregnet antall sau	Kostnad pr ® ete plass (kr)
	Fôrhekk sau diagonal	D = 180 O = 565,5	2.500	26	22,9	109
	Felleskjøpet					
	Fôrhekk sau vertikal	D = 160 O = 502,7	2.250	24	20,4	111
	Felleskjøpet					
	Gullisøya fôrhekk skrå	D = 170 O = 534,1	2.790	24	21,6	129
	Husdyr Systemer					
	Rundballehekk	6 x 120 O = 720	5.400	30	23,2	233
	Husdyr Systemer					
	Orion fôrhekk skråstilt	D = 170 O = 534,1	2.375	24	21,6	110
	Småfeservice					
	Orion fôrhekk (til villsau)	D = 170 O = 534,1	2.875	30	21,6	133
	Småfeservice					
	Telemark fôrhekk	4 x 165 O = 660	6.185	18	21,2	292
	Småfeservice					
	Kvadro multifører	4 x 180 O = 720	7.375	20	23,2	319
	Småfeservice					
	Rundballehekk	B = 150 L = 160	6.875	12	19,9	345
	Tjøssystemer					
	Knarrhult's	6 x 120 O = 720	7.915	30	23,2	342
	Reime Agri					

*) Utrekning: rundballehekkens kostnad delt på beregnet antall sau med henblikk på rundballehekkens omkrets (skulderbredde: 24,7 cm og vombredde: 31,1 cm).

dårlig utnyttelse av grovfôret. Ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU, tidligere UMB) planlegger vi derfor et forsøk våren 2014, der vi skal se på førsøl fra ulike typer rundballehekker for sau. Dette er

en del av prosjektet FåreBygg som har som hovedmål å utvikle anbefalinger for fremtidsrettede, kostnadseffektive bygningssystemer for sau. Resultatene fra dette forsøket ønsker vi å komme tilbake med i en senere artikkel i Sau og Geit.

Av Stine Grønmo Vik og
Knut Egil Bøe
Institutt for husdyr- og
akvakulturvitenskap,
NMBU